

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง

ผู้วิจัย : นางเกษร ทิพา

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: พระมหามิตร จิตปัญโญ, ดร. น.ธ.เอก, ป.ธ.๔, พธ.บ.(รัฐศาสตร์),
พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), Ph.D. (Buddhist Studies)
: ดร.ประยูร แสงใส, น.ธ.เอก, ป.ธ.๔, พ.ม., พธ.บ.(ครุศาสตร์)
M.A., P.G. DIP.In journalism, Ph.D (Education)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๘ เมษายน ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมตามหลักไตรสิกขาสำหรับพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน๓)เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพงการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study)ผลการวิจัยพบว่า

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในแต่ละระดับได้กำหนดหลักสูตรรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน โดยเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้และสาระสำคัญในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน รวมทั้งการบูรณาการทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมไว้ในวิชาพระพุทธศาสนาและวิชาอื่นๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน โรงเรียนจึงจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาและการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาโดยบูรณาการเชื่อมโยงกับศาสตร์ต่างๆหลากหลาย เน้นการปฏิบัติ พัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สาระสำคัญในการเรียนรู้มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญามากขึ้น ให้รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลมีผล เป็นการศึกษาหลักพุทธธรรมโดยบูรณาการความรู้เข้ากับกลุ่มสาระอื่นๆด้วยการ ปลูกฝังให้มีจิตสำนึกว่าศาสนาเป็นเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณธรรม จริยธรรม ทำตัวเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดี ชุมชนมีสายสัมพันธ์ที่ดีโรงเรียน และโรงเรียนได้จัดให้มีห้องส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน อย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมผลักดัน หรือขับเคลื่อนระบบการ

เรียนการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และเป็นการศึกษาที่ยั่งยืน ช่วยพัฒนา
นักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรตลอดจนนำคุณธรรมจริยธรรมไป
ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผลการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนพบว่า โดย
ภาพรวมผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอน
นาแพมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตลอดจนกำหนดเวลาจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้และนำให้นักเรียนให้คะแนนอย่างชัดเจน รวมทั้ง
การบูรณาการทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมไว้ในทุกวิชาอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ดังนั้น
โรงเรียนจึงสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหา และการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาโดยบูรณา
การกับศาสตร์ต่างๆ จากการจัดการศึกษาที่ผ่านมาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อ
พัฒนาในทางที่ดีขึ้นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนพบว่า

ผลที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียนพบว่านักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรใฝ่เรียนรู้สามารถ
การพึ่งตนเองตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบรู้จักประหยัดอดออมซื่อสัตย์สุจริตมีวินัย ประพฤติ
ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนและครอบครัวดำเนินชีวิตอย่าง
พอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตั้งใจและรับผิดชอบใน
หน้าที่การงาน มีความพยายาม อดทนในการทำงานเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายภาคภูมิใจใน
ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทยและมีความกตัญญูกตเวที เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทย
ในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสมนักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยด้วยความเต็มใจโดยไม่หวัง
ผลตอบแทนมีสัมมาคารวะรักษาศาสน์ กษัตริย์การรู้จักให้อภัยรู้จักแบ่งปันความรู้ ความดี
ความชอบและเสียสละเพื่อส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี

Thesis Title : A study of Buddhist learning on the Tri - Sikkha principles for developing the virtue and ethics of pupils
Bansangpaendonnapaeng school

Researcher : Mrs. Gason Titar

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee :

: Phramaha Mit Thitapañño, Dr. Pali IV, B.A. (Pol.Sc.), M.A.(Bud.),
Ph.D. (Bud.)

: Dr. Prayoon Saengsai Pali. IV, B.A., M.A.(Ed.), P.G. Dip.
in Journalism, Ph.D. (Ed.)

Date of Graduation : 9 / April / 2013

ABSTRACT

The objective of this thesis were 1) to study the learning management on the subject of Buddhism, 2) to study the learning activities based on *Tri-Sikkha* principles for developing the virtue and ethics of the students and in which affecting to the changing behavior of the students, 3) to study the results of the learning management on the subject of Buddhism based on *Tri-Sikkha* principles at Bansangpaendonnapaeng School. This research was conducted based on Qualitative research methodology and Field work study.

The result of study found that the learning management on the subject of Buddhism in each class had clearly fixed the curriculum and lesson units according to the learning standards, indicator, and significant learning area, including integrating ethics and morality on subject of Buddhism to other subjects appropriately. Thus, the school organized all learning and teaching activities to the students based on *Tri-Sikkha* principles by integrating to other subjects focusing on practical approach, ethical value, and virtue of the students. The main purpose of the learning was to develop both the intellectual knowledge and ethical values for the total quality of lives of the students.

The organizing of the ethical and virtues training for the students was to forester proper conducts and the right ways of living to the students. This also was a good example to the students and that of the community. It helped in tiding up the mutual relationship between schools

and the community. With this approach, the schools could successfully organize the ethical trainings to the students lying on the vein of curriculum objectives.

From the result of analyzing the ethical training activities of the students, the study found that, at the whole picture, the administrator, teacher, committee of the educational institution, and parents at Bansangpaendonnapaeng School were very concerned about organizing the ethical training activities in accorded with lesson units, the score for the attendants, including the integration of ethical principles to all subjects. Therefore, the school could effectively organize all learning and teaching activities to the students based on *Tri-Sikkha* principles by integrating to other subjects. And, from the study found that this practice helped the learning on the subject of Buddhism resulted in progressive development.

Last but not least, this study also found that, from this approach, it affected a lot to the changing behavior of the students. They became active, interested in study, be punctual, have responsibility, be content, be honest, discipline, and could adapted themselves very well to the different situation in the busy society. Moreover, they likely to help the others with sincere heart without personal gains, and were ready to dedicate themselves for the benefits of the society.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือเมตตานุเคราะห์จากท่านพระอาจารย์พระมหามิตร ฐิตปัญโญ ดร. ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ ท่านอาจารย์ ดร. ประยูร แสงใส กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา เสนอแนะข้อคิดเห็นและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณท่านพระอาจารย์พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปัญโญ ที่ช่วยเหลือในการพิสูจน์อักษรตลอดจนตรวจทานข้อมูลและรูปแบบขอขอบคุณท่านผู้บริหารโรงเรียนคอมพิวเตอร์ที่เมตตาช่วยเหลือแนะนำในด้านการจัดระบบข้อมูลและขอขอบคุณผู้อำนวยการ คณะครู ผู้ปกครองนักเรียนที่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล และขอใจนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณพระตำรอง สบุญโต ที่กรุณาช่วยตรวจเนื้อหาและปรับรูปแบบการพิมพ์ขอขอบคุณ คุณณิชาภัทร เงินจตุรัส ที่ช่วยอำนวยความสะดวกและให้กำลังใจในการศึกษาวิจัยจนสำเร็จขอขอบคุณ คุณบุญธรรม พิมพล ที่ช่วยแปลบทคัดย่อ และขอขอบคุณอาจารย์ รศ.ดร.คิปปี้ มะหันตะ ที่ช่วยตรวจบทคัดย่อภาษาอังกฤษในครั้งนี้

คุณประโยชน์ใดๆ ซึ่งเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมอุทิศบูชา คุณพระพุทธศาสนา บิดามารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ผู้มีพระคุณ มีบุญคุณ ผู้ให้ชีวิตและปัญญาในการดำเนินชีวิต ขอขอบคุณ คุณกำจัด ทิทา ที่คอยให้กำลังใจให้การสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ เรื่องโดยไม่รู้ศึกเหน็ดเหนื่อยพร้อมกันนี้ขอขอบพระคุณพระอาจารย์และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น รวมทั้งเพื่อนร่วมรุ่นที่ได้ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจเสมอมา ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าต่อไป หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขออภัย ณ ที่นี้ด้วย

นางเกษร ทิทา

๘ เมษายน ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตารางภาพและภาพประกอบ	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๒๐
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๒๑

บทที่ ๒ หลักการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

๒.๑ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) ๒๕๔๕	๒๒
๒.๒ การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติพ.ศ.๒๕๔๒และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	๒๔
๒.๓ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑	๒๖
๒.๔ ลักษณะของวิชา	๓๕
๒.๕ พุทธวิธีในการสอน	๓๖

บทที่ ๓ กิจกรรมตามหลักไตรสิกขา กับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

แก่นักเรียนในโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง

๓.๑ ประวัติโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง	๕๔
๓.๒ โครงการและกิจกรรมในวันสำคัญ	๕๖
๓.๓ โครงการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์	๖๐
๓.๔ โครงการจัดหาและพัฒนาห้องส่งเสริมคุณธรรม-จริยธรรมนักเรียน	๖๒

บทที่ ๔ ผลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียนใน โรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง

๔.๑ วิธีการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน	๖๖
๔.๒ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามแนวทางของโรงเรียน	๗๐
๔.๓ ผลการสอนของครูที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียน	๗๕

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๐
๕.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	๘๓

บรรณานุกรม ๘๔

ภาคผนวก ๘๕

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตพฤติกรรม	๘๖
ภาคผนวก ข ภาพการสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะครู และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง	๑๐๘

ประวัติผู้วิจัย ๑๑๓

สารบัญตารางภาพและภาพประกอบ

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๑ บุคลากรของโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง	๕๖
ตารางที่ ๒ จำนวนนักเรียนจำแนกตามรายชั้น โรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง	๕๖
แผนภาพที่ ๑ รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา	๗๒
แผนภาพที่ ๒ แสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรม	๗๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม/ข้อ/หน้า กล่าวคือ เลขตัวหน้าเป็นเลขเล่ม เลขตัวกลางเป็นเลขข้อ และเลขตัวสุดท้ายเป็นเลขหน้า เช่น ที.ปา.(บาลี) ๑๑/๓๑๖/๒๑๐ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวคคปาติ (ภาษาบาลี) เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๒๑๖ หน้า ๓๑๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕

พระสุตตันตปิฎก

อ.ญ.ปญจก.	(ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเทส	(ภาษาไทย)
ขุ.จู.	(ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูฬนิทเทส	(ภาษาไทย)